

Бібліотека Житомирського державного університету ім. І. Франка

Великий син великого народу

До 150-річчя від дня народження українського політичного діяча

Інформаційний список літератури

**Михайло
Сергійович
Грушевський
(1866—1934)**

Дата відбору матеріалу: серпень 2016

Укладач Любарець А. О.

Кількість джерел: 34

Житомир 2016

У кожного народу є свої історичні постаті першої величини, яких не в змозі прикрити пил віків. До таких велетнів української національної культури належить Михайло Грушевський (1866-1934) – визначний історик, археолог, літературознавець, соціолог, публіцист, письменник, організатор української науки, громадсько-політичний і державний діяч, засновник Української Народної Республіки. Саме з його творчою спадщиною пов'язані ідеї відродження української культури і науки, історичної свідомості й національної гідності народу.

Бажання стати українським істориком та літератором привели його на історико-філологічний факультет Київського Університету Святого Володимира де молодий дослідник детально вивчив середньовічну історію України, а як кандидатську дисертацію захистив новаторську роботу «Нарис історії Київської землі від смерті Ярослава до кінця XIV століття» і одержав за це золоту медаль. Далі молодий історик захистив магістерську дисертацію «Барское староство. Исторические очерки» і дістав ступінь магістра та посаду професора у відомому в Європі Львівському університеті. Відтоді й протягом 19 років діяльність Грушевського була пов'язана з цим Університетом, науковим і суспільно-політичним життям Галичини. Тут виявились його здібності як громадського діяча. Саме тут почалась активна співпраця з науковим товариством ім. Т. Г. Шевченка, яке він потім очолив і сприяв виданню понад 100 томів «Записок наукового товариства». Йому вдалося згуртувати навколо себе талановитих молодих дослідників, кожен з яких став помітним явищем в українській науці й культурі кінця XIX – початку XX століть. Саме у Львові створився могутній тандем Михайло Грушевський – Іван Франко, який дав надзвичайно плідні результати: було видано цілий ряд літературних та публіцистичних часописів Лесі Українки, Михайла

Коцюбинського, Івана Нечуя-Левицького, Ольги Кобилянської, інших майстрів української літератури. І все це в той час, коли українознавчі дослідження на території царської імперії далеко не заохочувалися. А видавнича й викладацька діяльність українською мовою взагалі була під забороною. Науково-організаційну, редакторську, викладацьку, дослідницьку роботу М. Грушевський успішно поєднував із політичною діяльністю. Був одним із засновників Української національно-демократичної партії у Галичині. У Петербурзі був одним із засновників часопису «Український вісник» – органу Української парламентської громади і Державної Думи. Високий науковий авторитет і надпартійна позиція забезпечували його незаперечне лідерство в національно-визвольному русі. І тому після Лютневої революції 1917 р. створена із представників українських соціалістичних партій Центральна Рада заочно обрала його головою. А в квітні 1918 р. Михайла Грушевського обрали Президентом України. Але політична ситуація в країні була досить складною, і він вимушений був виїхати за кордон, де цілком зосередився на науковій роботі. На батьківщину політичний діяч повернувся всесвітньо визнаним лідером в історичній науці, якого обрали академіком Всеукраїнської академії наук. Продовжувалась різнопланова науково-дослідна робота, але політичні репресії 30-х років торкнулись й Михайла Грушевського. У ньому вбачали одну з центральних постатей українського націоналізму і тому, хоча ненадовго, але заарештували. Після звільнення, незважаючи на вік та поганий стан здоров'я, вчений багато працював, намагаючись знайти віддушину у науковій праці. Наприкінці 1934 року його не стало.

Щоб краще познайомитися з цією визначною особистістю, до уваги всіх бажаючих пропонуємо перелік літератури, яку можна переглянути у читальній залі нашого університету.

1. Астаф'єв О. Г. Літературознавча спадщина Михайла Грушевського / О. Г. Астаф'єв // Ніжин. держ. пед. ін-т. Наукові записки. Т. XVI. Вип.1. – Ніжин, 1996. – С. 85-89.
2. [Бацевич Ф. Рідна мова в концепції М. Грушевського / Флорій Бацевич // Духовна синергетика рідної мови. Лінгвофілософські нариси / Флорій Бацевич. – Київ : Академія, 2009. – С. 115-117.](#)
3. [Великий українець : матеріали з життя та діяльності М. С. Грушевського / упорядкув. Демиденка А. П. – Київ : Веселка, 1992. – 549, \[2\] с. : фот.](#)
4. Гирич І. Б. П'ятдесятитомник творів Михайла Грушевського: концепція, здобутки, перспективи / І. Б. Гирич // Український історичний журнал. – 2016. – № 2. – С. 51-68.
5. [Грушевський М. Про старі часи на Україні / Михайло Грушевський. – Київ : Обереги, 1991. – 104 с.](#)
6. [Грушевський М. Як жив український народ / Михайло Грушевський ; худож. оформ. Юхима Кудя. – Київ : Веселка, 1992. – 110, \[1\] с. : іл. – \(Українське відродження\).](#)
7. [Грушевський М. Ілюстрована історія України / Михайло Грушевський. – Київ : Наук. думка, 1992. – 543 с. : іл. – \(Пам'ятки історичної думки України\).](#)
8. [Грушевський М. Ілюстрована історія України з додатками та доповненнями / Михайло Грушевський ; уклад.: Й. Й. Брояк, В. Ф. Верстюк ; пер.з рос. К. Ф. Салівона. – Донецьк : БАО, 2008. – 733, \[1\] с. : іл.](#)
9. Джунь М. Михайло Грушевський: погляди на діяльність / Михайло Джунь // Історія в рідній школі. – 2016. – № 7/8. – С. 27-33. – Бібліогр.: с. 33 (9 назв).
10. Калакура Я. С. Михайло Грушевський – фундатор істографічних досліджень : до 150-річчя від дня народж. М. С. Грушевського / Я. С. Калакура // Український історичний журнал. – 2016. – № 3. – С. 4-17.
11. Кармазін О. Еволюція поглядів Михайла Грушевського на Українську державу / Олена Кармазін // Людина і політика. – 1999. – № 2. – С. 57-61.

12. [Копиленко О. Л. "Українська ідея" М. Грушевського: історія і сучасність / О. Л. Копиленко. – Київ : Либідь, 1991. – 182, \[1\] с.](#)
13. Корольов Г. Федералізм у конституційному проекті М. Грушевського на початку ХХ ст. / Геннадій Корольов // Історія. Філософія. Релігієзнавство. – 2009. – № 3. – С. 17-20
14. [Михайло Грушевський : \[фотоальбом\] / \[авт. тексту Л. В. Решодько\] ; \[упоряд. фотоілюстрат. матеріалу: Л. В. Решодько, С. М. Панькова\]. – Київ : Україна, 1996. – 139, \[2\] с. : кольор. іл., фот., портр.](#)
15. [Михайло Грушевський / Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка ; \[редкол.: В. А. Смолій та ін.\]. – Київ : Б-ка українця : Київ. правда, 1998. – 151, \[1\] с. : фот. – \(Бібліотека українця\).](#)
16. Овдієнко П. П. М. С. Грушевський як політичний діяч / П. П. Овдієнко // Ніжин. держ. пед. ін-т. Наукові записки. Т. ХVІ. Вип. 1. – Ніжин, 1996 – С. 97-102.
17. Панькова С. М. Творча майстерня вченого: до історії написання 3-го тому "Історії України-Руси" М. Грушевського / С. М. Панькова // Український історичний журнал. – 2016. – № 3. – С. 18-46.
18. Пиріг Р. Я. М. С. Грушевський: між історією і політикою (1924-1934 рр.) / Р. Я. Пиріг // Український історичний журнал. – 1991. – № 4 – С. 54-66 ; № 5. – С. 50-61 ; № 7. – С. 38-48 ; № 10. – С. 44-52 ; № 11. – С. 3-13.
19. [Плохій С. Великий переділ. Незвичайна історія Михайла Грушевського / Сергій Плохій ; \[Укр. наук. ін-т Гарвард. ун-ту, Ін-т критики\] = Unmaking Imperial Russia. Mykhailo Hrushevsky and the Writing of Ukrainian History / Serhii Plokhy. – Київ : Критика, 2011. – 598, \[1\] с. : карти, фот.](#)
20. Потульницький В. А. Наукова діяльність М. С. Грушевського в еміграції [1919-1924рр.] / В. А. Потульницький // Український історичний журнал. – 1992. – № 2. – С. 48-57.
21. Пристайко В. І. Сторінки біографії М. С. Грушевського в світлі таємних документів ДПУ-НКВС / В. І. Пристайко, Ю. І. Шаповал // Український історичний журнал. – 1996. – № 5. – С. 83-88.

22. Пристайко В. Невідомий Михайло Грушевський / В. Пристайко, Ю. Шаповал // Мандрівець. – 1996. – № 4-5. – С. 61-66.
23. Ростовська О. В. Національно-державницькі ідеї М. С. Грушевського : сучасне бачення / О. В. Ростовська // Ніжин. держ. пед. ін-т. Наукові записки. Т. XVI. Вип.1. – Ніжин, 1996. – С.103-106.
24. [Світленко С. І. Україна в історіософії М. Грушевського: основні проблеми дослідження / С. І. Світленко // Світ модерної України кінця XVIII – початку ХХ століття / С. І. Світленко. – Дніпропетровськ : Герда, 2007. – С. 276-286.](#)
25. [Світленко С. І. Українське народництво в науковій спадщині М. С. Грушевського / С. І. Світленко // Світ модерної України кінця XVIII – початку ХХ століття / С. І. Світленко. – Дніпропетровськ : Герда, 2007. – С. 325-334.](#)
26. Тельвак В. Теоретичні проблеми історії у творчій спадщині М. С. Грушевського-рецензента (1894-1914 рр.) / Віталій Тельвак // Київська старовина. – 2001. – № 5. – С. 157-166.
27. Тельвак В. В. П'ять ювілеїв Михайла Грушевського / В. В. Тельвак // Український історичний журнал – 2016. – № 2. – С. 4-50.
28. Ткаченко І. В. Редакційна політика М. Грушевського в "Літературно-науковому віснику" (1907-1914 рр.) / І. В. Ткаченко // Український історичний журнал. – 2010. – № 5. – С. 90-103. – Бібліогр.: с. 101-103.
29. Ткаченко І. В. Науково-видавнича діяльність М. Грушевського під наглядом органів влади Російської імперії (1907-1914 рр.) / І. В. Ткаченко // Український історичний журнал. – 2011. – № 6. – С. 55-67.
30. Толочко П. Перший історик України-Руси : [про М. Грушевського] / Петро Толочко // Київська старовина. – 1992. – № 2. – С. 2-9.
31. Турченко Ф. Г. Михайло Грушевський vs. Микола Міхновський (дискусія сучасників: погляд через сторіччя) / Ф. Г. Турченко // Український історичний журнал. – 2013. – №2. – С. 74-94.
32. Чубукова Т. Матеріали до курсу за вибором "Визначні постаті України": Михайло Грушевський / Тетяна Чубукова // Історія в школах України. –

2010. – № 3. – С. 16-21. : кольор. ілюстр., фотогр., мал. – Бібліогр.: с. 210-214.

33. [Шаповал Ю. Михайло Грушевський / Юрій Шаповал, Ігор Верба. – Київ : Альтернативи, 2005. – 352 с. : фот., іл. – \(Особистість і доба\).](#)
34. Шелудякова Н. А. М. Грушевський – колекціонер / Н. А. Шелудякова // Український історичний журнал. – 2016. – № 2. – С. 69-86.

Михайло Грушевський – це вчений світового рівня, творча спадщина якого вражає своїм тематичним діапазоном, енциклопедичністю, універсальністю.

Його перу належать близько двох тисяч праць з історії, соціології, літератури, етнографії, фольклору. Ще й досі неповною мірою досліджено його публіцистику, епістолярний доробок. Та насамперед він увійшов у вітчизняну історію як її великий літописець, автор фундаментальної «Історії України – Руси», справедливо названої метрикою нашого народу. Створена ним цілісна концепція українського історичного процесу увібрала в себе кращі здобутки сучасної йому української науки, була осяяна високою свідомістю і тому стала стрижневою ідеєю українського відродження. очоливши Центральну Раду, він був глибоко переконаний, що нова українська державність має базуватися на принципах демократії і закону. Своєю працею М.Грушевський закладав міцні підвалини української державності. Пам'ять про нього вічна, наукові праці – невичерпне джерело мудрості.